

5. Lukianets, T.I. (2003), *Reklamnyi menedzhment* [Advertising management], tutorial, 2nd edition, supplemented, KNEU, Kyiv, Ukraine, 440 p.
6. Morozova, N.S. and Morozov, M.A. (2008), *Reklama v sotsialno-kulturnom servise i turizme* [Advertising in social and cultural services and tourism], tutorial, Akademiya, Moscow, Russia, 288 p.
7. "Repost. A platform for finding, discussing and choosing alternatives for the translation of foreign words", available at: <http://slovotvir.org.ua/words/repost> (access date April 10, 2018).
8. Social network. CEO – Vocabulary. available at: <http://igroup.com.ua/seo-articles/sotsialna-merezha> (access date April 10, 2018).
9. Webster, F. (2015), *Marketing v globalnom mire* [Marketing in the global world], Izdatelskiy dom Hrebennikova, Moscow, Russia, 376 p.
10. "What is # hashtag and how to use it", available at: <http://cikt.kubg.edu.ua/> (access date April 10, 2018).
11. Hallahan, K.D. and Holtzhausen, B. (2016), "Defining Strategic Communication", *International Journal of Strategic Communication*, no. 1, pp. 23–35.
12. Steyn, B. (2015), "From Strategy to Corporate Communication Strategy: A Conceptualization", *Journal of Communication Management*, no. 8, pp. 168–183.
13. Nahara, M.B. (2014), "Strategic management peculiarities in tourism companies: system aspect", *Innovative economy*, no. 6, pp. 93-98.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Тернопільського національного економічного університету З.-М.В. Задорожний

УДК 338.22:330.101

JEL Classification M 21, O 10, P 40, P 45, F15

Валиулліна З.В.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри міжнародних економічних відносин
Національний університет водного
господарства та природокористування

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЙ

Valiullina Z.V.,
cand.sc.(econ.), associate professor at the
department of international economic relations
National University of Water and Environmental Engineering

FORMATION OF INFORMATION AND INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF CORPORATE ACTIVITIES

Постановка проблеми. Інформаційні системи нерозривно пов'язані з усіма аспектами економічних відносин. Не виняток діяльність корпорацій, які в новітній час є домінуючою формою підприємницької діяльності. Це, в цілому детерміновано впливом потужних глобальних економічних інститутів, які вплинули на хід і характер глобальної економічної політики. Так звані «Бреттон-Вудські» установи – Всесвітній банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) – і Генеральна угода по тарифам і торгівлі (ГАТТ) (яка в кінцевому підсумку стала Світовою організацією торгівлі (СОТ), з точки зору класичної економічної науки є центральними частинами міжнародного економічного порядку, що носить багатосторонній характер. Однак, діяльність зазначених інститутів нівелюється, так як їх можливість впливати на діяльність новітніх корпорацій значно знижується. Доказом цього твердження може стати підвищення частоти виникнення економічних криз. При всіх їх очевидних недоліках, потреба в таких інститутах навряд чи зменшиться в епоху, що характеризується більш високими

рівнями економічного взаємозв'язку. Глобальна координація діяльності корпорацій все ще є фрагментарною, так як ТНК здатні успішно відстоювати свої інтереси у взаємодії з національними урядами. Але вони лише в дуже обмеженій формі відображають потреби пересічних громадян і представників малого та середнього бізнесу, або окремих держав в рамках глобального економічного простору. В цьому контексті, досить актуальним є обґрунтування етапів еволюції інформаційних інститутів діяльності корпорацій на глобальному рівні, та їх генералізація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Генезис новітньої архітектури управлінських інститутів діяльності корпорацій пов'язаний з формуванням інститутів Бреттон-Вудської системи. Аналізові інформаційно-інституційного середовища в економіці присвячені дослідження закордонних вчених Хансета О. [1], Піронті Дж. [2], Бігштада Д. [3]. Зазначені науковці зосереджували увагу на розумінні поняття інформаційно-інституційне середовище.

Питанням побудови інформаційно-інституційного середовища шляхом створення місцевих рішень займалися такі вчені, як Барам Г. [4] та Беесон М. [5], Кастелс П. [6], Тагоровський А. [7], Кахн Р. [8]. У своїх дослідженнях акцентували увагу на національному та глобальному інформаційно-інституційному середовищі, з точки зору їх інформаційного змісту та технологічних реалізацій.

Ґрунтовні дослідження вчених показали, що інформаційна складова відіграє визначну роль у регламентації діяльності корпорацій та визначили, що по суті новітня підприємницька діяльність постійно інтегрується у кіберпростір, який носить глобальний характер та не має ніяких обмежень, а тому нівелює всі існуючі норми та правила, які встановлюються на національному та міжнародному рівні. Усе це свідчить про актуальність теми, що зумовило вибір напряму дослідження в науковому та практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою статті є комплексна систематизація функціональних складових інформаційно-інституційного середовища на діяльність корпорацій, розроблення авторської класифікації глобальних корпоративних інститутів в інформаційній сфері, яка дасть змогу визначити орієнтири та адаптуватись до новітніх міжнародних правил підприємницької діяльності в умовах глобалізації. Дослідження взаємодії абсолютно різних інститутів, в форматі єдиної системної методології, сприятиме розумінню необхідності трансплантації і адаптації діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, розкрити сутність новітніх інститутів діяльності корпорацій, які регламентують її діяльність, слід через уточнення сутності та складових глобального інформаційно-інституційного середовища, так як саме в цьому середовищі взаємодіють всі новітні суб'єкти міжнародних економічних відносин (міжнародні організації, національні уряди, регіональні угруповання та корпорації). До того ж впливовість та здатність формувати правила деяких корпорацій в цьому середовищі може бути набагато вище, ніж в національних країнах.

Відмітимо, що новітнє інформаційно-інституційне середовище не є сформованою конструкцією. Ця нова глобальна система тільки формується, тому уточнення вище зазначеного поняття є виключно важливим аспектом, так як при повному розумінні характеристик нового глобального інституту діяльності корпорацій можна розробити дієві механізми позиціонування та взаємодії. Дискусійність характеристик глобального інформаційно-інституційного середовища має перманентний характер, проте можливо прослідувати еволюцію поглядів.

Так, у класичному розумінні інформаційно-інституційне середовище діяльності корпорацій визначається Оле Хансетом, як «система правил, що еволюціонує, як відкрита, стандартизована і гетерогенна встановлена база даних» [1], Піронті Дж. підкреслює, що «інформаційно-інституційне середовище – це сукупність суб'єктів, процесів, процедур, інструментів, засобів, технологій, які підтримують створення, використання, транспортування, зберігання і знищення інформації та правил її функціонування» [2]. У широкому розумінні поняття інформаційно-інституційного середовища було введено в 1990-х роках і вдосконалене впродовж наступного десятиліття. Це змінило перспективи від організацій до мереж і від систем до інфраструктури, що дозволило створити глобальну і випереджаючу перспективу в інформаційних системах. Також для дослідницького співтовариства важливим джерелом натхнення були звіти Бігштада Д. про великі технічні системи, аналізовані як соціально-технічні силові структури [3]. На початку 2000-х інформаційно-інституційне середовище, як теорія, використовувалося для складання низки великих тематичних досліджень Барама Г. [4] та Бессона М. [5], зокрема для розробки альтернативного підходу до проектування інформаційних систем, де увага акцентувалася на тому, що інформаційно-інституційне середовище повинне бути побудоване шляхом створення місцевих рішень, що підтримують місцеві практики, які згодом повинні бути пов'язані один з одним, а не шляхом визначення універсальних стандартів і подальшого їх здійснення. Пізніше ця теорія була перероблена в повну конструкторську теорію, орієнтовану на зростання встановленої бази, включаючи в себе Інтернет, закриті мережі і корпоративні системи. Одним з прикладів можна навести такі інновації, як Facebook, LinkedIn і MySpace [3]. В цьому контексті Кастелс П. [6] описав кілька ключових термінів та понять, які надзвичайно корисні для аналізу інформаційно-інституційного середовища: автоматичне налаштування та структурну інверсію.

Подальший розвиток даного поняття пов'язаний із обґрунтуванням функціональних складових, що також має значну диференціацію підходів.

Так, Тагорівський А. [7] у своїх дослідженнях акцентує увагу на національному та глобальному інформаційно-інституційному середовищі, з точки зору їх інформаційного змісту та технологічних реалізацій. Автор звертає увагу на представлені кінцевих продуктів цих структур, таких як архітектурні моделі віртуальних шкіл, університетів, підприємств, онлайн-управління та електронні комерції.

Також, національні контури новітнього інформаційно-інституційного середовища обґрунтовує Кахн Р. [8]. Так, автор зазначає, що незважаючи на глобальний характер інформаційної революції, більшість політик інформаційної інфраструктури розробляються на національному рівні. Ця національна політика відображає місцеві економічні, соціальні, історичні та політичні обставини, а також демонструє чудові відмінності у баченні, розробці політики та стратегії реалізації. В своїй праці [8] автор стверджує, що національна складова регламентує реальність того, що приватний сектор буде відігравати провідну роль у розвитку нової інфраструктури. На думку вченого, національні інформаційні інфраструктурні ініціативи включають десяток тематичних досліджень, які аналізують, як ініціативи на національному рівні спрямовані на вирішення проблем інформаційних технологій, інтерактивного вмісту та нових додатків, а також «інформаційних супермагістралей». Слід відмітити, що дослідження Кахн Р. також містять матеріали щодо взаємодії питань у різних секторах, включаючи корпорації, телекомунікації, мовлення, публікації та інформаційні технології.

Питання технології, поведінки та політики, що стосуються інформаційно-інституційного середовища знаходяться в центрі уваги вченої Боргман К. [9]. У своєму науковому доробку [9] автор розкриває проблематику розробки та використання цифрових бібліотек; поведінкові та інституційні аспекти електронного видання; розвивається роль бібліотек; життєвий цикл створення, використання та пошуку інформації, а також прийняття та адаптації інформаційних технологій. Використовуючи унікальний цілісний підхід доступу до інформації, дослідження автора спирається на практику інформації, зв'язку, бібліотеки та інформатики, інформаційної політики, бізнесу, економіки, права, політології, соціології, історії, освіти, архівних і музейних досліджень. Вона вивчає як внутрішні, так і міжнародні проблеми.

Стратегічні питання, пов'язані з розвитком інфраструктури ширококутної комунікації з технологіями, орієнтованими на банкінг, та відповідну проблему з функціями керування та управління, які мають бути впроваджені для забезпечення безпечних, економічно ефективних та сумісних високопродуктивних мереж майбутнього розглядає у своєму дослідженні Рао С. [10]. У своїй книзі [10] автор узагальнив актуальні питання Інтернету, мобільних/ супутникових мереж, а також практичний досвід інтеграції у кібер простір у всьому світі, огляд поточного стану напрямку розвитку інформаційно-інституційного середовища, для інтеграції корпорацій до повідних мереж, беручи до уваги футуристичні сценарії.

Беззаперечним свідченням важливості перспектив розвитку глобального інформаційно-інституційного середовища є збірка з шести статей, представлених на технічній сесії Національної академії інженерної технології 1994 року, які наводять низку поглядів на тему революції в інформаційній інфраструктурі США [8]. Документи охоплюють ряд актуальних питань, включаючи огляд технологічних розробок, що стимулюють розвиток інформаційної інфраструктури та де вони будуть лідувати; розвиток Інтернету, особливо роль уряду в її еволюції; вплив регуляторної реформи та антимонопольного застосування на революцію телекомунікацій; перспективи в галузі комп'ютерного, бездротового та супутникового зв'язку.

Відмітимо, що корпорація Microsoft застосовує кодекс поведінки для всіх своїх програмних продуктів. Недотримання даних вимог веде до блокування і сповіщення до місцевих правоохоронних органів влади. З огляду на глобальний монополізм Microsoft [11] у сфері операційних систем, дана корпорація фактично створює правила, які не залежать від міжнародних або національних стандартів. Так, при використанні сервісів Microsoft користувачі, включаючи інші корпорації, повинні погодитись з наступними пунктами:

- не займатися будь-якою активністю, яка експлуатує, шкодить або загрожує завдати шкоди дітям;
- не демонструвати або використовувати послуги для обміну неприйнятним вмісту або матеріалу (включаючи, наприклад, наготу, образливі вирази, сцени насильства або злочинну діяльність);
- не вступати в діяльність, яка є шкідливою, помилковою або такою, яка вводить в оману (наприклад, запитує гроші за помилковими запитами, видає себе за іншого, маніпулюючи);
- не вступати в діяльність, яка шкідлива для вас, служб або інших осіб (наприклад, передача вірусів, переслідування, публікація вмісту терористів, передача ненависної речі або пропаганда насилля у відношенні інших);
- не порушувати права інших (наприклад, несанкціонований доступ до музики або до інших матеріалів, захищеними авторським правом, для перепродажу або іншого розповсюдження карт Bing або фотографій).

Іншим прикладом перетворення корпорації в глобальну інституцію є месенджер Telegram. Фактично завдяки своїм унікальним набором функцій, що дозволяє майже анонімно проводити обмін інформацією, Telegram став диктувати правила щодо контенту, який проходить через його канали, тобто став певним міжнародним інститутом, який регламентує правила поведінки та стандарти в сфері обміну інформацією. Не менш важливим прикладом є корпорація Facebook. Через вище зазначений сервіс за день проходить багатомільярдний трафік, в якій значна частка це інші корпорації, які ведуть свій бізнес через Facebook і виконують правила та регламенти, котрі саме регламентовані відповідно до умов цієї корпорації.

Так, наприклад, корпорація, яка буде порушувати правила контенту, продукції, або інших функціональних складових не буде індексуватись взагалі. В цілому, систематизація нормотворчих функцій новітніх корпорацій в глобальному інформаційно-інституційному середовищі представлено на рис. 1.

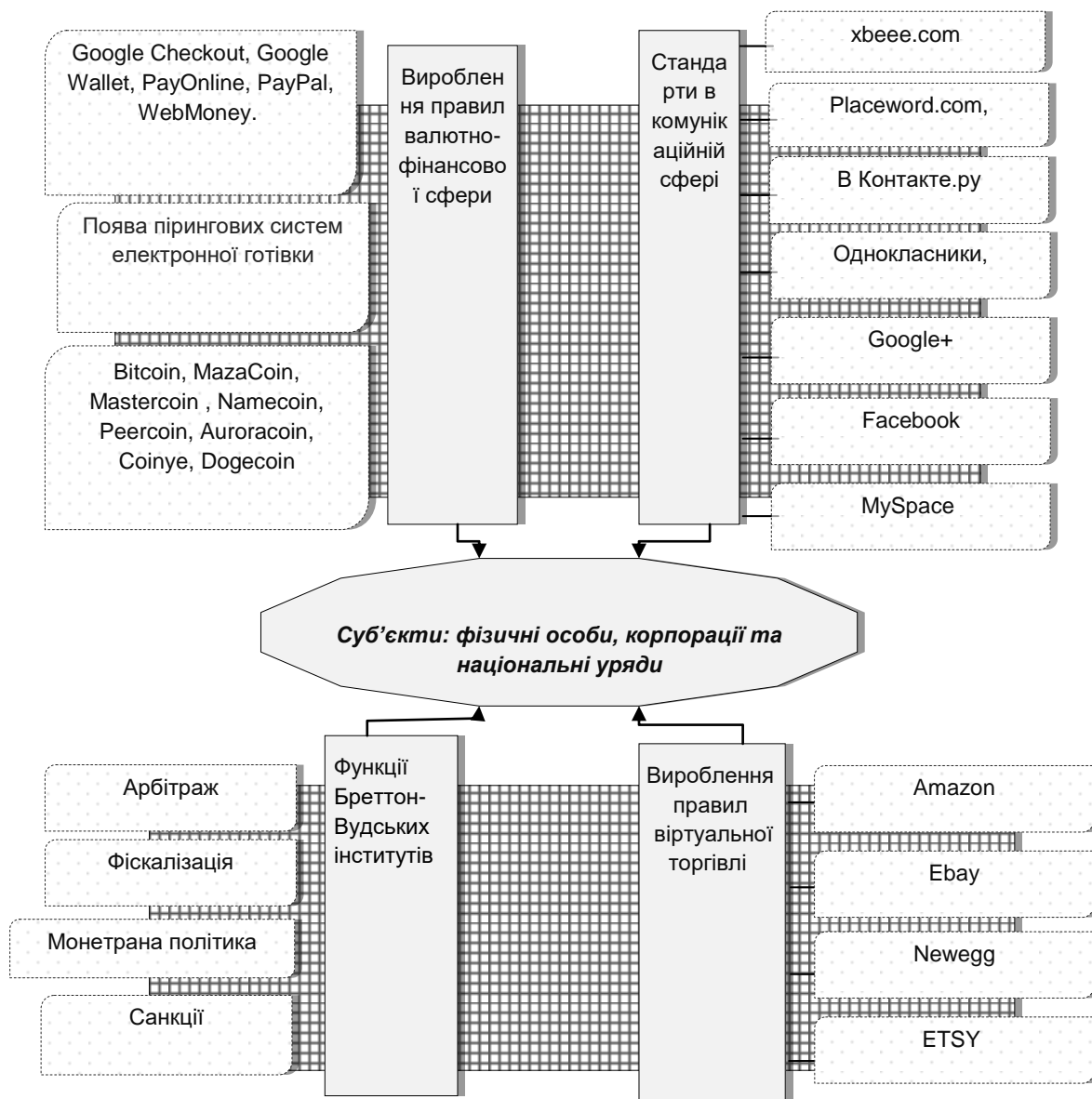

Рис. 1. Нормотворчі функції новітніх корпорацій в глобальному інформаційно-інституційному середовищі

Джерело: розробка автора

Новітні корпорації не тільки починають домінувати у стандартах передачі інформації, але й у сфері фінансів. Так, PayPal є найбільш широко використовуваним платіжним агентом у світі, обробляючи платежі в розмірі понад 4 мільярди доларів у 2011 році. Платежі PayPal виробляються з використанням існуючого облікового запису користувача або за допомогою кредитної картки. Гроші можуть бути відправлені безпосередньо на адресу електронної пошти, що спонукає користувачів реєструватися в новий обліковий запис PayPal. Крім платежів, PayPal також дозволяє своїм користувачам відправляти гроші через службу, що є функцією, що надається тільки декількома

платіжними рішеннями. По суті, PayPal став альтернативним глобальним платіжним інститутом, який частково замінює діяльність національних банків. Іншим показовим прикладом може слугувати корпорація Google, яка стала певним глобальним регулятором (інститутом), що регламентує майже всі процеси відносно підприємницької діяльності у кіберпросторі.

Згідно з розробленою класифікацією (рис. 1) корпорації, які є інститутами глобального інформаційно-інституційного середовища поділяються на корпоративні інститути правил віртуальної торгівлі; корпоративні інститути вироблення правил валютно-фінансової сфери; корпоративні інститути вироблення стандартів в комунікаційній сфері.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, в процесі визначення етапів еволюції інформаційно-інституційного середовища діяльності корпорацій було виявлено результати, які характеризуються значним рівнем новизни. По-перше, в процесі систематизації функціональних складових інформаційно-інституційного середовища доведено, що так звані Бреттон-Вудські інститути є базовою системою правил, які своєю чергою детерміновані національними інтересами США, Великої Британії, Німеччини, Бельгії та інших Європейських країн. Основні функції зазначених інститутів полягають у регламентації: правил міжнародного арбітражу та інших функцій, які корелюють урегулюванням суперечок; фіскальних функцій, що акцентують увагу на процедурах формування нормативної бази оподаткування. По-друге, в рамках авторського дослідження доведено, що деякі новітні корпорації беруть на себе функції створення правил, які за своєю природою мають глобальний характер і не залежать від волі національних урядів та міжнародних організацій. Корпорації, які намагаються позиціонувати в новітньому інформаційно-інституційному середовищі повинні орієнтуватись не стільки на правила, які створюють національні уряди і міжнародні організації, стільки на стандарти та вимоги, які розробляють глобальні корпорації. Детальний аналіз практик глобальних корпорацій щодо формування правил дав змогу розробити класифікацію глобальних корпоративних інститутів в інформаційній сфері, яка сприяє розробленню орієнтованості та адаптованості до новітніх міжнародних правил підприємницької діяльності, тим самим є рушійною силою до скорочення транзакційних витрат. Зазначимо, що введення в науковий оборот такої класифікації дає змогу національним корпораціям та іншим формам підприємницької діяльності більш точно перерозподіляти ресурси та орієнтуватись в системі правил бізнесу на міжнародному рівні.

Література

1. Hanseth O. From systems and tools to networks and infrastructures – From design to cultivation. Towards a theory of ICT solutions and its design methodology implications. URL: http://heim.ifi.uio.no/~oleha/Publications/ib_ISR_3rd_resubm2.html (дата звернення: 04.06.2018).
2. Pironti J.P. Key Elements of a Threat and Vulnerability Management Program. URL: <http://iparchitects.com/wp-content/uploads/2016/07/Key-Elements-of-a-Threat-and-Vulnerability-Management-Program-ISACA-Member-Journal-May-2006.pdf> (дата звернення: 03.06.2018).
3. Bygstad B. Information infrastructure as organization: a critical realist view. URL: <http://aisel.aisnet.org/icis2008/190/> (дата звернення: 04.06.2018).
4. Baram G. Strategic Trends in the Global Cyber Conflict. URL: https://icrc.m.tau.ac.il/sites/cyberstudies-english.tau.ac.il/files/media_server/cyber%20center/cyber-center/Review%202017%20Strategic%20Trends%20in%20the%20Global%20Cyber%20Conflict.pdf (дата звернення: 04.06.2018).
5. Beeson M., Zeng J. The BRICS and global governance: China's contradictory role. *Third World Quarterly*. 2018. С. 1-17. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2018.1438186?journalCode=ctwq20> (дата звернення: 09.06.2018).
6. Self-tuning personalized information retrieval in an ontology-based framework / P. Castells, M. Fernández, D. Vallet, Ph. Mylonas, Ya. Avrithis // OTM Confederated International Conferences "On the Move to Meaningful Internet Systems". Springer, Berlin, Heidelberg, 2005. P. 977-986.
7. Targowski A. Global information infrastructure: the birth, vision, and architecture. London: Idea Group Publishing, 1996. 416 p.
8. Kahn R. E. Revolution in the US Information Infrastructure. Washington, DC: national academy press, 1995. 88 p.
9. Borgman C. L. From Gutenberg to the global information infrastructure: access to information in the networked world. Cambridge MA: Mit Press, 2000. P. 344. URL: <https://mitpress.mit.edu/books/gutenberg-global-information-infrastructure> (дата звернення: 05.06.2018).
10. Rao S., Uose H., Luetchford J.C. (ed.). Global Information Infrastructure (GII) Evolution: Interworking Issues. IOS Press, 1996. 686 p.
11. Microsoft software license terms. URL: https://www.microsoft.com/en-us/Useterms/Retail/Windows/10/UseTerms_Retail_Windows_10_English.htm (дата звернення: 28.05.2018).

References

1. Hanseth, Ole (2002), "From systems and tools to networks and infrastructures – From design to cultivation. Towards a theory of ICT solutions and its design methodology implications", available at: http://heim.ifi.uio.no/~oleha/Publications/ib_ISR_3rd_resubm2.html (access date June 4, 2018).
2. Pironti, J.P. (2006), "Key Elements of a Threat and Vulnerability Management Program", available at: <http://iparchitects.com/wp-content/uploads/2016/07/Key-Elements-of-a-Threat-and-Vulnerability-Management-Program-ISACA-Member-Journal-May-2006.pdf> (access date June 3, 2018).
3. Bygstad, B. (2008), "Information infrastructure as organization: a critical realist view", available at: <http://aisel.aisnet.org/icis2008/190/> (access date June 4, 2018).
4. Baram, G. (2017), "Strategic Trends in the Global Cyber Conflict", available at: https://icrc.m.tau.ac.il/sites/cyberstudies-english.tau.ac.il/files/media_server/cyber%20center/cyber-center/Review%202017%20Strategic%20Trends%20in%20the%20Global%20Cyber%20Conflict.pdf (access date June 4, 2018).
5. Beeson, M. and Zeng J. (2018), "The BRICS and global governance: China's contradictory role", *Third World Quarterly*, pp. 1-17, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2018.1438186?journalCode=ctwq20> (access date June 9, 2018).
6. Castells, P. Fernández, M. Vallet, D. Mylonas, Ph. and Avrithis, Ya. (2005), "Self-tuning personalized information retrieval in an ontology-based framework" /P. *OTM Confederated International Conferences On the Move to Meaningful Internet Systems*, Springer, Berlin, Germany, pp. 977-986.
7. Targowski, A. (1996), *Global information infrastructure: the birth, vision, and architecture*, Idea Group Publishing, London, UK.
8. Kahn, R. E. (1995), *Revolution in the US Information Infrastructure – 1995*. DC: national academy press, Washington, USA.
9. Borgman, C.L. (2000), "From Gutenberg to the global information infrastructure: access to information in the networked world", Cambridge MA: Mit Press, P. 344, available at: <https://mitpress.mit.edu/books/gutenberg-global-information-infrastructure> (access date June 5, 2018).
10. Rao, S., Uose, H., and Luetchford, J.C. (1996), *Global Information Infrastructure (GII) Evolution: Interworking Issues*, IOS Press, The Netherlands, EU.
11. "Microsoft software license terms", available at: https://www.microsoft.com/en-us/UseTerms/Retail/Windows/10/UseTerms_Retail_Windows_10_English.htm (access date May 28, 2018).

Стаття надійшла до редакції 15.06.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Національного університету водного господарства та природокористування І.Л. Сазонець